

D'ORONETES I ALTRES PARDALETS

Quan els únics productes fitosanitaris que es gastaven al camp eren la sosa, com a insecticida, i el sofre, com a fungicida, les collites que s'obtenien deixaven molt a desitjar en qualitat i quantitat, si les comparem amb les actuals. Pel que fa, per exemple, a les taronges, se n'exportaven algunes partides amb un collaret de negreta al voltant del peduncle que els raspalls no aconseguien arrancar, i el client ho acceptava com a normal. La incidència en el medi ambient era nul·la i es podia vore, al treballar la terra, com anava saltant per davant del lligó, o de l'aladre al llaurar, una onada de grills i d'altres insectes. En el toll de qualsevol partidori de marge de reg de terra es podien vore panderoles. A la nit es veia gran quantitat de cuquets de llum a la brossa d'una vora. El soroll que feia l'immens nombre de granotes de la marjalera raucant totes alhora era una de les característiques essencials d'aquella zona.

Tota esta fauna, junt amb les moltes sembres que es feien, donava vida a espècies més evolucionades, aus o *pardalets* que poblaven el nostre terme encara per la dècada dels cinquanta.

Recorde, entre d'altres, la terrerola, de color terra, eixint d'un sembrat de blat amb el seu vol desllavassat. La guatla, que et saltava d'enmig dels peus en una herba, sorollosa com si palmotejara amb les ales (l'ensurt que et provocava et parava el cor). Els corbs, en alguna finca acabada de sembrar, negres, grandots com gallines, que anaven en ramat i quan els *aiixàvem* grallaven amb veu curta, seca, fúnebre com el seu aspecte. El *totestiu*, sempre cantant la mateixa monòtona cançó, *que tot l'any fóra estiu*. El *sitet*, xicotet, insignificant, que feia niu (format per fulles de gramínies i plomes) unint uns brins d'herba. Volava a tongades, erràtic, insegur, i a cada tongada piulava un *sit... sit*. Feia impressió de fragilitat. Era el pardalet més xicotet que hi havia per aquí. El caçàvem en els femers quan anava a buscar mosquitets, amb un cepet xicotet (de dos quinzets), parat a la punta d'una canya sense esquer. Les titetes, blavetes, les cames llargues (però no més del que tocava), la cua astorada quan volaven per parar-se en la terra acabada de xarugar, i en canvi arreplegada, llarga i sempre oscil·lant quan saltaven de gleva en gleva coquetones, elegantíssimes, al voltant del forcat quan xarugava, picotant insectes. Les oronetes... Bé, les oronetes són una altra cosa. Són poesia viva quan reflen en fer-se de dia o a poqueta nit.

Al poble, en el nostre carrer de terra, quan ma mare l'acabava d'arruixar, llançant grapadets d'aigua amb la mà des d'un poal de llanda, es feien uns tollets que buscaven mosquitets i pixavins (que caçàvem els xiquets amb una rama seca de taronger). I com no podia ser d'una altra manera, hi acudien les oronetes que pegaven passades, volant a ras de terra, pel mig del carrer, de cantó a cantó, una vegada i una altra. Innumerables viatges, sempre fent el mateix recorregut. Volaven baixetes, però a l'arribar al cantó remuntaven el

vol, feien una volta de campana (com el nadador quan arriba al final de la piscina i gira pegant la volta per a fer un altre llarg) i tornaven a començar. Es diria que allò els agradava molt, que fruien exhibint les seues increïbles facultats per a volar, trencant el vol d'improvís, tornant arrere, remuntant, llançant-se en picat i tots aquells portents que a mi em meravellaven, quan les observava en les vesprades d'estiu, assentat en una cadira a la fresca, a la porta de ma casa, cada volta que alçava la vista al cel cansat de llegir tebeos. En alguna ocasió es paraven i posant-se al costat del tollet omplien el bec de fang que s'emportaven per construir el niu al sostre de la quadra o de la pallissa. Vivien en la nostra casa, entraven i eixien al corral com nosaltres, formaven part de la família tot l'estiu. Després, quan venia la tardor, es reunien en els fils de la llum, en ramats molt nombrosos, i se n'anaven a Àfrica. Eixe anar i vindre de tant lluny (sense perdre's) em deixava bocabadat en un animalet tant menut, em feia vore'l en la meua imaginació com un ser extraordinari, molt per damunt del quotidià *vilero* que vivia amb nosaltres tot l'any. Els xiquets els teníem un respecte reverencial, a les oronetes, les consideràvem sagrades perquè els majors ens deien: "A més que només mengen mosquits, quan el Nostre Senyor estava en la creu anaven elles i li arrancaven amb el bec les punxes de la corona". Consideràvem, per tant, un sacrilegi caçar-les. Una nadala valenciana de l'època feia així:

*L'oroneta net lo niu
vol tenir, i el Fill de Déu
tingué el niu net com la neu.*

Les falcilles, encara que pareguen oronetes -de fet, molta gent les confon amb estes perquè coincideixen ací a l'estiu amb elles, en els mateixos llocs-, són d'un altra família. Són més grans, i són negres, fora que tenen blanca la barbeta, cosa que és difícil d'observar a la gran velocitat a què volen en el crepuscle vespertí, emetent un *xiiirr... xiiirr* repetit i agut, fent un recorregut que abraça un parell de blocs de cases, per dalt de teulades i terrats, passant sempre exactament pel mateix lloc, incansables, fent una exhibició admirable de vol a gran velocitat i en ramat de deu o quinze individus.

Oronetes i falcilles són un luxe, un ornament per al nostre poble, sobretot a poqueta nit, després dels llargs i calorosos dies d'estiu.